

УДК 378.1:373.21:51
DOI: 10.24919/2313-2094.4/36.98654

Олександра ШАРАН
orcid.org/0000-0003-3198-8026

МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто актуальне питання сучасної вищої освіти – професійна підготовка студентів – майбутніх вихователів – на основі компетентнісного підходу. У професійній компетентності виділено складову – професійно-математичну компетентність, визначено її зміст, структуру та етапи формування у студентів – майбутніх фахівців дошкільної освіти. Одним із ефективних шляхів формування професійно-математичної компетентності визначено моделювання, яке розглянуто у двох аспектах: широкому – власне професійному, педагогічному, та вузькому – математичному.

Ключові слова: професійно-математична компетентність, майбутні вихователі, діти дошкільного віку, моделі, моделювання, методичні задачі.

Олександра ШАРАН

МОДЕЛИРОВАНИЕ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-МАТЕМАТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассмотрен актуальный вопрос современного высшего образования – профессиональная подготовка студентов – будущих воспитателей на основе компетентностного подхода. В профессиональной компетентности выделено составляющую – профессионально-математическую компетентность, определено ее содержание, структуру и этапы формирования у студентов – будущих специалистов дошкольного образования. Одним из эффективных путей формирования профессионально-математической компетентности определено моделирование, которое рассмотрено в двух аспектах: широком – собственно профессиональной, педагогической, и узком – математическом.

Ключевые слова: профессионально-математическая компетентность, будущие воспитатели, дети дошкольного возраста, модели, моделирование, методические задачи.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства, орієнтація України на входження до європейського освітнього простору визначають актуальні пріоритети розвитку вітчизняної освіти. На нинішньому етапі розвитку суспільства пріоритетним завданням вищої освіти є підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності завдяки вмінню поповнювати свої знання, збагачувати професійний досвід. Майбутній педагог має володіти ґрунтовними знаннями, мати розвинені педагогічні здібності, досконалі професійні уміння, професійну самосвідомість, педагогічне мислення, володіти навичками самонавчання, самовдосконалення, набуті компетентності у педагогічній сфері та в галузі навчання математики. Необхідним стає створення умов для становлення й реалізації студента як майбутнього фахівця, формування у нього професійної компетентності. Навчаючись в університеті, він повинен мати можливість моделювати, опрацьовувати й закріплювати власні професійні вміння.

Аналіз педагогічної і методичної літератури з окресленої проблеми показав, що моделювання можна розглядати у двох аспектах: широкому – власне професійному, педагогічному, та вузькому – математичному, що включає використання прийомів моделювання у процесі навчання елементів математики дітей дошкільного віку. Отже, моделювання у процесі формування професійно-математичної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти набуває особливої значущості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у вищих навчальних закладах України вивчалися у дослідженнях Л. Артемової, Г. Беленької, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Голоти, Н. Грами, Н. Денисенко, А. Залізняка, Л. Зданевич, Є. Карпової, І. Луценко, Н. Лисенко, І. Мардарової, М. Машовець, В. Нестеренко, Г. Підкурғанної, І. Підлипняк, Т. Поніманської та ін. Науковцями визначено теоретико-методологічні засади підготовки фахівців у сучасних умовах.

Відповідно до специфіки теми дослідження, суттєве значення мають праці, в яких висвітлюються проблеми професійної математичної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Зокрема, дисертаційне дослідження Н. Грами [4] присвячене проблемі підготовки майбутніх вихователів до формування елементарних математичних уявлень у дошкільників; у дисертаційній роботі І. Підлипняк [6] розглянуто підготовку майбутніх вихователів до формування математичної компетенції дошкільників у різновікових групах.

Проблемі використання моделювання в освіті присвячено низку досліджень: О. Власенко (формування моральних цінностей у майбутніх учителів засобами моделювання педагогічних ситуацій); Л. Панченко (математичне моделювання у процесі навчання майбутніх учителів мате-

матики); І. Теплицький (комп'ютерне моделювання як засіб розвитку творчих здібностей школярів); Л. Нічуговська (впровадження засобів моделювання у процес підготовки спеціалістів економічного профілю) та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз досліджень показав, що попри ґрунтовну розробку багатьох теоретичних аспектів професійної підготовки майбутніх вихователів сформульована нами проблема загалом не була предметом спеціального дослідження.

Метою статті є визначення ролі і місця моделювання у процесі формування професійно-математичної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Сучасна підготовка майбутніх педагогів потребує впровадження нових підходів до навчання, що забезпечують розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій і стимулюють потребу майбутнього фахівця у самоосвіті на основі змісту й організації навчального процесу. Такі можливості, на нашу думку, реалізуються завдяки використанню у навчальному процесі студентів принципу моделювання.

Моделювання – загальний метод наукового дослідження, який широко застосовується у педагогічній науці. Ю. Бабанський наголошує на тому, що «моделювання в педагогічних дослідженнях постає вищою і особливою формою наочності, засобом упорядкування інформації, що дає змогу більш глибоко розкрити сутність того явища, яке вивчається» [1, 93]. Тобто під моделлю розуміють уявну або практично відтворену структуру, що відображає дійсність у спрощеній схематизованій і наочній формі.

Розглянемо складові професійно-математичної компетентності та використання методу моделювання під час її формування у студентів у період їхнього навчання в педагогічному університеті.

Професійна компетентність – вид компетентності, що характеризує особистість у контексті виконання нею професійних обов'язків. Професійна компетентність вихователя дошкільного навчального закладу характеризує його здатність виконувати професійні завдання діяльності на основі фахових знань і вмінь, які інтегруються з розвитком особистісних професійно значущих якостей, серед яких провідними є любов до дітей, що поєднується з вимогливістю, емпатія та комунікативність. Професійні компетенції вихователя дошкільного навчального закладу визначені Галузевим стандартом вищої освіти. Компетентність є результативно-діяльнісною характеристикою освіти [2, 2]. Серед професійних компетентностей вихователя виділяємо професійно-математичні (або методично-математичні), тобто ті компетентності, які дають змогу майбутнім вихователям педагогічно та методично грамотно забезпечувати формування у дошкільників елементарних математичних уявлень. Її структуру ста-

новлять мотиви, знання, уміння професійної діяльності, ставлення особистості і професійний досвід.

Професійно-математичну компетентність вихователя дошкільного навчального закладу ми визначаємо як його здатність розв'язувати завдання методично-математичної діяльності на основі фахових знань і вмінь. Формування професійно-математичної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти проходить поетапно. Етапами формування професійно-математичної компетентності вихователів в умовах університетської підготовки є: змістово-рефлексійний та практико-перетворювальний. Кожний з них має свої завдання і характеризується використанням різних методів навчання.

Змістово-рефлексійний етап підготовки полягає у засвоєнні студентами теоретичних основ, фактичних знань і практичних способів здійснення процесу навчання елементів математики. На цьому етапі викладачем використовуються різні методи: від пояснювально-ілюстративних, репродуктивних до методів проблемного викладу, частково-пошукових.

Практико-перетворювальний етап полягає у збагаченні практичного досвіду майбутніх вихователів щодо формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку. На цьому етапі використовуються переважно дослідницькі методи навчання.

Метод моделювання у згаданих нами аспектах можна використовувати на обидвох етапах навчання. Найбільш широко він буде використовуватися на другому практико-перетворювальному етапі формування професійно-математичної компетентності студентів – майбутніх вихователів.

Удосконалення професійно-математичної підготовки студента може проходити, на думку багатьох методистів, шляхом оновлення змісту освітнього процесу за рахунок удосконалення традиційно читаних курсів і розробки системи нових курсів, що забезпечують методично-математичну спеціалізацію. Основними напрямками оновлення змісту є: освітня і культурна орієнтованість кожного курсу; професійно-педагогічна спрямованість дисципліни.

Основним завданням викладання навчальної дисципліни «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень» є не тільки методична підготовка студентів, а й підведення їх до глибокого розуміння того, що математична освіта – це феномен загальнолюдської культури, відбиття історії розвитку людської думки. Саме тому математична освіта завжди відіграє важливу роль у культурному розвитку людини. При цьому її можливості виходять далеко за межі власне математичних предметів. Людьми, які не навчилися мистецтва думати, аргументувати власні думки, не здатні відрізнити правильне міркування від помилкового, легко маніпулювати. І навпаки, належний рівень математичної освіти і культури може захистити від численних небезпек, підвищити шанси на самореа-

лізацію. Тому проблемі математичного (розумового) розвитку дитини доцільно приділяти якнайбільше уваги, розпочинаючи ще з дошкільного віку.

Як зазначає методист Г.П. Грама, «теоретична підготовка майбутнього вихователя має спиратися на репродуктивні знання з елементарної математики як допрофесійні, що слугують основою для використання їх у процесі цієї підготовки з метою інтегрування зі спеціальними фаховими знаннями у формуванні елементарних математичних уявлень» [4, 170].

Об'єктами загальної математичної підготовленості особистості, що обрала професію майбутнього вихователя, постають питання базового досвіду з арифметики, алгебри, геометрії форми і простору, теорії множин, законів логіки, теорії дискретної математики, теорії ймовірностей та статистики, а також застосування математики в різних науках, таких як: фізика, хімія, економіка, психологія, педагогіка, кібернетика та ін.

Розкриття змісту теорії основ математики дає змогу забезпечити актуалізацію і повноту базових знань студентів. Теоретична частина курсу створює фундамент для сприйняття методичної підготовки до формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Методична підготовка студентів-майбутніх вихователів включає загальну методику навчання дітей дошкільного віку елементів математики та частинну методику пропедевтичного вивчення ними окремих математичних тем. Окремої уваги заслуговує оволодіння студентами правильною математичною мовою. У мові вихователя мають звучати науково точні, правильні назви, вирази, слова-терміни, а також мають логічно правильно формулюватися запитання, адресовані дітям.

Уважаємо, що основними показниками готовності студентів до формування елементарних математичних уявлень у дошкільників а також сформованості їх професійно-математичної компетентності, є:

- наявність систематизованих базових знань з математики, володіння правильною математичною мовою;
- позитивне ставлення до роботи з формування елементарних математичних уявлень та математичної діяльності взагалі, вміння зацікавити дітей математикою;
- використання нових (сучасних) методів, форм та засобів у методиці формування елементарних математичних уявлень (комп'ютерні технології, інтерактивні методи, метод моделювання та ін.).

Критерієм перевірки готовності студента до формування елементарних математичних уявлень виступає педагогічна практика. Педагогічна практика – це важлива частина навчально-виховного процесу, в ході якої забезпечується безпосереднє поєднання і реалізація теоретичних знань, що отримують студенти на заняттях, з їх практичною діяльністю як педагогів [8]. Це уможливорює, з одного боку, закріплення і поглиблення знань теорії, а з іншого – набуття вмінь і навичок, необхідних для май-

бутньої самостійної роботи. Основною метою педагогічної практики у вищому навчальному закладі є формування у студентів уміння застосовувати в педагогічній діяльності науково-теоретичні знання, розвиток інтересу до педагогічної діяльності.

Підготовка до педагогічної діяльності відбувається значно успішніше, якщо студент – майбутній вихователь – уже в роки навчання в університеті поставлений в умови, наближені до майбутньої професійної діяльності. Таким чином, за допомогою моделювання своєї майбутньої професійної діяльності студенти мають можливість трансформувати свої знання, навчати вмінь, закріплювати навички та за допомогою різноманітних засобів, форм і методів навчання створювати розвивальне математичне середовище для дітей.

Основний метод, який доцільно використовувати під час проведення лекції, – бесіда, коли відбувається постійне живе спілкування зі студентами, обмін інформацією та досвідом. А це і є не що інше, як тренінг, уявне моделювання ситуації – запланований процес, призначений дати або поновити знання та навички і перевірити ставлення до проблеми.

Під час здійснення контролю і систематизації знань, отриманих студентами, найкращий ефект дає застосування інтерактивних методів, зокрема методу мозкової атаки, серед переваг якого – активізація уяви і творчих здібностей студентів та можливість за короткий час зібрати максимальну кількість думок щодо об'єкта вивчення.

На практичних заняттях з теорії та методики формування елементарних математичних уявлень найпоширенішим методом є використання імітаційного моделювання, під час якого у процесі своєї квазіпрофесійної діяльності студенти мають змогу набути початкового досвіду проведення математичних занять, виправити помилки, керуючись порадами викладача та своїх одногрупників. Крім цього, доцільно застосовувати й інші методи навчання: виступи студентів з доповідями, рефератами, обговорення статей і розробок занять з методичних видань, самостійне складання планів-конспектів занять, розв'язування методичних задач, аналіз математичної складової чинних програм для ДНЗ за основними змістовими лініями, самостійна розробка диференційованих завдань до теми тощо.

Зокрема, розв'язування різноманітних методичних задач створює умови для найбільш повного використання й розвитку потенціалу особистості майбутнього педагога.

Під методичною задачею розуміємо «таке навчальне завдання, в якому моделюється той чи той елемент реальної методичної діяльності, що вимагає від майбутнього вчителя, по-перше, усвідомлення визначеної проблеми та умов, стосовно до яких вона виникає, по-друге, актуалізації або отримання необхідних знань і, по-третє, конкретних методичних дій для розв'язання ситуації» [7, 48].

Наведемо кілька прикладів методичних задач.

Задача 1. Яким із двох формулювань надасте перевагу:

Сьогодні ми ознайомимося зі складом цифри 3.

Сьогодні ми ознайомимося зі складом числа 3?

Задача 2. Заняття з математики вихователь розпочав із демонстрації зразка цифри, що вивчається. Як би Ви організували початок заняття? Запропонуйте свій варіант початку заняття.

Задача 3. Розташуйте етапи фрагмента заняття з математики (розв'язування простої задачі) у правильній послідовності.

- Виділення числових даних і шуканого задачі.
- Формулювання задачі і розуміння її умови.
- Вибір арифметичної дії.
- Виділення частин задачі.
- Створення моделі (наочне сприйняття) задачі.
- Складання прикладу до задачі.
- Формулювання відповіді до задачі (рефлексія).
- Обчислення розв'язку.

Методичні задачі знаходять застосування у всіх формах організації навчального процесу при підготовці майбутнього вихователя в університеті: на лекціях, практичних заняттях, під час підготовки і самоаналізу заняття, під час педагогічної практики і т.д. Крім того, вони можуть бути змістом контрольних робіт і заліків, складовою частиною екзаменаційних білетів. При систематичному застосуванні методичних задач у процесі підготовки майбутнього вихователя до навчання дітей дошкільного віку елементів математики цей вид навчальних завдань може стати дієвим засобом формування професійної майстерності студентів до початку їх самостійної роботи з дітьми.

Як відомо, мислення дошкільника відрізняється предметною образністю і наочною конкретністю. Моделювання при цьому можна вважати одним із найбільш перспективних методів формування елементарних математичних уявлень, реалізації розумового виховання дітей дошкільного віку. Багато вчених (Ю.А. Глазков, М.М. Ліман, Е.Б. Роговська, О.А. Фунтікова та ін.) називають модель одним з ефективних наочних засобів навчання. Вихователі повинні вміти використовувати метод моделювання під час методичної роботи з математики (практичне моделювання).

У методиці навчання елементів математики дітей дошкільного віку розроблені різноманітні моделі, що дають змогу формувати уявлення про форму, простір, час, розмір тощо.

Існують різні класифікації моделей. Нам імпонує класифікація методиста Л. Білоусько [3, 45]:

- 1) предметні моделі – мають вигляд фізичної конструкції предмета;

2) предметно-схематичні, до яких відносять предмети-замінники і графічні знаки, що відображають виділені в об'єкті пізнання суттєві компоненти і зв'язки між ними;

3) графічні, що узагальнено передають різні види відношень (графіки, схеми тощо).

На нашу думку, до запропонованої класифікації доцільно додати четвертий вид моделей – математичні (точніше, знакові) моделі, оскільки, згідно з чинними програмами, діти старшого дошкільного віку ознайомлюються з простими задачами, їх структурою та навчаються їх розв'язувати. Акцент при цьому ставиться на обґрунтуванні вибору арифметичної дії, складанні прикладу та обчисленні розв'язку задачі.

В основі методу моделювання лежить принцип заміщення: реальний предмет дитина заміщає іншим, його зображенням, яким-небудь умовним знаком. Спочатку здатність до заміщення формується в дітей у грі (камінчик стає цукеркою, листочки – грошиками, а вона сама – мамою, продавцем) та продуктивній діяльності (ліплення, малювання, конструювання).

Старшим дошкільникам доступні предметно-схематичні моделі, в яких істотні ознаки та зв'язки, виражені за допомогою предметів-замінників, графічних знаків. Педагог навчає дітей моделювання під час складання плану (кімнати, ігрового майданчика), схеми маршруту (шлях від будинку до дитячого садка), під час гри «Відшукай скарб» та ін. Поширеними предметно-схематичними моделями є креслення, викрійки. Наприклад, педагог пропонує сконструювати міст через «річку» і в процесі роботи формує у дітей уявлення про мірку. Використовуючи накреслені розгортки геометричних фігур, разом з дітьми виготовляє дидактичний матеріал у вигляді об'ємних фігур. Цікавим для дітей є виготовлення викрійки та пошиття одягу для ляльки.

«Необхідно враховувати, що використання моделей можливе за умови сформованості у дошкільнят умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати, абстрагуватися від неістотних ознак при пізнанні предмета. Освоєння моделі пов'язане з активними пізнавальними обстежувальними діями, зі здатністю до заміщення предметів за допомогою умовних знаків, символів» [5, 126].

У процесі розв'язування простих логічних задач модель дає змогу абстрагувати істотні відношення, наочно їх подати. Використовуються ігри та вправи, що допомагають встановлювати родо-видові відношення за допомогою кругів Ейлера-Венна (5 – 6 років) і класифікаційних дерев (6 – 7 років). Наприклад, у вправі «Намалюй кругами» моделюються родо-видові відношення (овочі: капуста, буряк і т.д.; меблі: стіл, диван і т.д.). У ситуаціях «Як розставити 2 стільці біля стін кімнати, щоб біля кожної з чотирьох стін стояло по 1 стільцю?», «Як розставити 3 стільці біля стін кімнати, щоб біля кожної з чотирьох стін стояло по 1 стільцю?»,

«Як розставити 4 стільці біля стін кімнати, щоб біля кожної з чотирьох стін стояло по 2 стільці?», використовуються модель кімнати – чотирикутник і фішки – замітники стільців. Дошкільнята моделюють умову на предметах (елементах моделі) і «перебирають» варіанти розв'язання.

Використання різних видів моделей дає позитивні результати у практичному застосуванні, активізуючи пізнавальну діяльність дітей, сприяючи формуванню математичних уявлень дошкільників, впливаючи на їх розумовий розвиток. Ефективність використання моделювання у процесі формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку перевірена студентами третього курсу під час проходження педагогічної практики.

Висновки. Завдяки моделюванню (у широкому розумінні слова), що включає проведення фрагментів занять, ділових ігор, розв'язування методичних задач та ін., студенти формують свою готовність до виконання майбутніх обов'язків вихователя, набувають професійної компетентності. Застосування прийому моделювання (у вузькому розумінні слова) у процесі навчання елементів математики сприяє наочності та доступності навчального матеріалу, розкриває взаємозв'язки складових частин об'єкта чи явища, усвідомленому розв'язуванню задач, здійснює значний вплив на розвиток пізнавальної активності дошкільників і студентів. Використання моделювання у процесі формування професійно-математичної компетентності майбутніх вихователів повинно займати вагоме місце.

Перспективи подальших досліджень. Розвиток окресленої наукової проблеми вбачаємо у розробці рівнів професійно-математичної компетентності, показників формування, розвитку і вдосконалення професійно-математичної компетентності студента – майбутнього вихователя та ін.

Література

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: метод. основы / Юрий Константинович Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.
2. Беленька Г.В. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти / Ганна Володимирівна Беленька // Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 4. – С. 1 – 5.
3. Білоусько Л. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку за допомогою засобів наочності (моделей) / Людмила Білоусько // Рідна школа. – 2002. – Випуск 7. – С. 45 – 48.
4. Грама Г.П. Активізація професійної підготовки майбутніх бакалаврів педагогічної освіти до розвитку мислительних дій дітей / Геннадій Петрович Грама // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету. – 2005. – № 3 – 4. – С. 169 – 176.
5. Ігри та вправи з розвитку розумових здібностей у дітей дошкільного віку. Книга для вихователя дитячого садка / Л.А. Венгер, О.М. Дьяченко та ін. – М. : Просвещение, 1989. – 127 с.
6. Підлипняк І.Ю. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти / Ірина Юріївна Підлипняк // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи :

зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2013. – Вип. 44. – С. 28 – 34.

7. Соловейчик М.С. Методические задачи как средство подготовки студентов к профессиональной деятельности / Марина Сергеевна Соловейчик // Начальная школа. – 2000. – № 2. – С. 48 – 51.

8. Ярославцева М. Структурні компоненти професійної самореалізації майбутнього фахівця з дошкільної освіти / Мілена Ярославцева // Людинознавчі студії : зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка». – 2014. – Випуск 29. – С. 229 – 239.

References

1. Babanskiy Yu.K. Optimizatsiya uchebno-vospitatelnogo protsessa: metod. osnovy (*Optimization of the educational process: the method. foundation*), Moscow, 1982, 192 p. [in Russian]

2. Bieliienka H.V. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv ditei doshkilnogo viku v umovakh universytetskoï osvity (*Formation of professional competence of future teachers of preschool children in the conditions of university education*), Psyholoho-pedahohichni nauky, 2012, № 4, pp. 1 – 5. [in Ukrainian]

3. Bilousko L. Formuvannia elementarnykh matematychnykh uiaвлен u ditei doshkilnogo viku za dopomohoiu zasobiv naochnosti (modelei) (*Formation of elementary mathematical concepts in preschool children with the help of visual aids (models)*), Ridna shkola, 2002, Vypusk 7, pp. 45 – 48. [in Ukrainian]

4. Hrama H.P. Aktyvizaciia profesiinoi pidhotovky maibutnikh bakalavriv pedahohichnoi osvity do rozvytku myslytelnykh dii ditei (*Enhancing training of future bachelors profesiiynoi pedahohichnoi education to children of abstract thought action*), Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu, 2005, № 3 – 4, pp. 169 – 176. [in Ukrainian]

5. Ihry ta vpravy z rozvytku rozumovykh zdibnostei u ditei doshkilnogo viku. Knyha dlia vykhovatelja dytiachoho sadka (*Games and exercises of mental abilities in preschool children. Book for kindergarten teachers*), Ed. L.A. Venher, O.M. Diachenko ta in., Moscow, 1989, 127 p. [in Ukrainian]

6. Pidlypniak I.Yu. Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity (*Preparation of the future experts of preschool education*), Psyholoho-pedahohichni problemy silskoi shkoly : zb. nauk. prats Umanskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Pavla Tychyny, Uman, 2013, Vyp. 44, pp. 28 – 34. [in Ukrainian]

7. Soloveychik M.S. Metodicheskie zadachi kak sredstvo podgotovki studentov k professionalnoy deyatel'nosti (*Methodical tasks as funds for the preparation of students to professional activities*), Nachalnaya shkola, 2000, № 2, pp. 48 – 51. [in Russian]

8. Yaroslavtseva M. Strukturni komponenty profesiinoi samorealizatsii maibutnoho fakhivtsia z doshkilnoi osvity (*Structural components of the future expert professional fulfillment of pre-school education*), Liudynoznavchi studii. Serii «Pedahohika», Drohobych, 2014, Vyp. 29, pp. 229 – 239. [in Ukrainian]

Одержано 24.11.2016